

6. Рюткенин М. Чтение женского автобиографического текста с применением гендерной методологии / М. Рюткенин // Женщина. Гендер Культура. – М., 1999. – С. 321–330.
7. Руус Й. П. Контекст, аутентичность, референциальность, рефлексивность: назад к основам автобиографии / Й. П. Руус // Биографический метод в изучении постсоциалистических обществ. – СПб., 1997. – С. 7–14.
8. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.
9. Українська педагогіка в персоналіях : у 2 кн. Кн.1 : навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – С. 3–11.
10. Фукс-Хайнриц В. Биографический метод / В. Фукс-Хайнриц // Биографический метод в социологии: история, методология, практика / ред. колл. : В. В. Семенова, Е. Ю. Мещеркина. – М., 1993. – С. 11–41.
11. Ярошевский М. Г. Биография ученого как науковедческая проблема / М. Г. Ярошевский // Человек науки. – М., 1974. – С. 19–57.
12. Denzin N. The Research Act. A Theoretical Introduction to Sociological Methods / N. Denzin. – New Jersey, 1989. – P. 7.
13. Lee S. The Perspective of Biography / S. Lee. – London : The English Association [pamphlet no. 41], 1918. – P. 10.

Аннотація

А.В.Белан

Биографический метод в историко-педагогической науке: ведущие тенденции становления

Статья является кратким изложением результатов исследования, посвященного становлению и особенностям функционирования биографического метода в историко-педагогической науке. В статье представлено рассмотрение возникновения биографического метода в социологической и философской науках, показано историю термина «биографический метод» и его содержание сквозь призму взглядов ведущих отечественных и зарубежных ученых-социологов. Автор анализирует истоки становления биографического метода как инструмента научного исследования персоналии, источники биографического материала и их самые распространенные классификации, предпосылки и специфику использования биографического метода в отечественном историко-педагогическом дискурсе.

Ключевые слова: биография, биография педагога, биографический метод, историко-педагогическая наука.

Summary

H.V.Belan

Biographical Method in the Historical and Pedagogical Science: the Leading Trends of Formation

The article is a brief summary of the results of the research devoted to the formation and peculiarities of functioning of the biographical method in the historical and pedagogical science. The article provides consideration of the occurrence of the biographical method in the sociological and philosophical sciences, it shows the history of the term «biographical method» and its contents through the prism of the attitudes of leading domestic and foreign sociologists. The author analyzes the origins of the formation of the biographical method as a tool for scientific research of a person, sources of biographical material and their most common classifications, background and specifics of use of the biographical method in the national historical and pedagogical discourse.

Key words: biography, biography of the pedagogue, biographical method, historical and pedagogical science.
Дата надходження статті: «10» жовтня 2013 р.

УДК 378.147:61:930.2:37.047-057.875

А.Ю.БЕЛОУС,
старший викладач, аспірант
(м.Луганськ)

Щодо питання джерельної бази з проблеми допрофесійної підготовки іноземних студентів вищих медичних закладів України (культурологічний аспект)

У статті надається аналіз наявної джерельної бази з проблем допрофесійної підготовки іноземних студентів вищих навчальних закладів України. З'ясовано досить незначну кількість робіт українських учених, які досліджували окремі питання цієї проблеми. На прикладі медичних вишів установлено, що перспективними напрямками дослідження повинні стати такі, що спираються на положення реформи охорони здоров'я та сучасні освітянські трансформації. Особливу увагу приділено розгляду культурно-історичного аспекту, який визначено основою налагодження професійно спрямованої взаємодії між представниками різних ареалів культур. У цьому аспекті автор спирається на загальноприйнятту в гуманітарних науках класифікацію

ареалів культур у термінології «Схід» і «Захід». Висновки статті можна вважати також і завданнями подальших досліджень указаної проблематики.

Ключові слова: *джерельна база, допрофесійна підготовка, іноземні студенти, вищі медичні навчальні заклади, культурологічний аспект.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Актуальність теми цієї статті можна обґрунтувати наступним чином. Сучасна вітчизняна освіта характеризується інтернаціоналізацією та інтеграцією у світовий освітній простір. Ця тенденція проявляється, зокрема, у діяльності державних, суспільних та освітніх структур по залученню іноземної молоді у вищі навчальні заклади України. Така політика, без сумніву, сприятиме не тільки зміцненню авторитету українських вишів на міжнародній арені, а й взагалі існуванню більшості з них, оскільки внутрішні проблеми, насамперед демографічні, значно ускладнюють освітянські процеси в країні. Звідси стає і зрозумілою, і визначальною роль модернізації й вдосконалення системи навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах як одного з основних напрямків розвитку системи освіти. Це також можна розглядати і як важливу складову становлення України в якості рівноправного та креативного партнера провідних країн у створенні світового освітнього простору, включаючи надання відповідних послуг країнам, що історично належать іншим культурним ареалам. Останнє робить необхідним урахування культурологічного аспекту розглядання цієї проблеми, що й обумовлює *новизну* її постановки в цьому тексті.

Формулювання цілей статті... Метою даної роботи є короткий огляд та аналіз джерельної бази з культурологічної точки зору, що викликано якісним складом курсів допрофесійної підготовки українських медичних вишів, де переважною більшістю є представники країн, що презентують східний (тобто, відмінний від нашого) ареал культур.

Виклад основного матеріалу... Однак, незважаючи на настанови й загальну значущість цього питання, на сьогодні українська вища освіта не має цілісної системи підготовки спеціалістів для закордонних держав. Кожний навчальний заклад вирішує цю проблему по-своєму, що призводить до численних труднощів, серед яких слід відзначити й певне незадоволення іноземних студентів умовами та якістю освітніх послуг тощо. Така ситуація обумовлює необхідність пошуку додаткових педагогічних ресурсів у вітчизняній освіті, залучення яких має підвищити якість загальної та професійної підготовки іноземної молоді. Ці ресурси слід шукати й у системі допрофесійної освіти, оскільки саме на цьому етапі починають своє навчання в структурі підготовчих факультетів іноземні студенти в Україні. Він є первинним у відношенні до інших освітніх ступенів, тому надає реальну можливість покращити знання іноземних студентів, тобто і компенсувати прогалини закордонних національних систем освіти, і забезпечити необхідну підготовку до наступного етапу навчання.

Особливо актуальним це питання є для вищих медичних навчальних закладів України, які нараховують досить високий відсоток іноземних студентів. Взагалі професійна медична підготовка – це дуже складний навчально-виховний процес, насамперед стосовно іноземних громадян, оскільки інтелект, індивідуальні психічні якості студентів відіграють найважливішу роль у здобуванні професії лікаря. Тому питання формування професійних та значною мірою особистісних якостей і відповідальність за них звичайно покладаються на вищі навчальні заклади, які в нашій країні мають досить жорстко регламентований та обмежений термін підготовки кваліфікованого спеціаліста. Уявляється, що у цих умовах вирішення даної проблеми може бути значно полегшеним за рахунок добре спланованої й нормативно організованої системи допрофесійної освіти, оскільки на цьому етапі створюються спеціальні організаційно-педагогічні та психолого-педагогічні умови, що оптимізують подальший навчально-виховний процес і прискорюють адаптацію іноземних студентів. Такі умови мають також оптимізувати процес вирішення проблем їхнього особистісного й професійного самовизначення та розвитку.

У загальнодержавному плані слід виходити з того, що підготовка іноземних студентів посідає чільне місце серед пріоритетних напрямів освітньої політики розвинутих країн світу. Це пов'язано з різноманітними факторами, головними з яких є підвищення конкурентноспроможності вищих навчальних закладів й вихід на ринок освітніх послуг. Статистичні дані показують, що рейтинг того чи іншого університету значною мірою залежить саме від кількості іноземних студентів, які обрали цей заклад для навчання. Саме тому проблема допрофесійної підготовки іноземних студентів є пріоритетною серед досліджень європейських та американських фахівців.

Щодо України слід відзначити, що проблемам допрофесійної підготовки довгий час не приділялося достатньої уваги вітчизняними науковцями. До середини 90-х років ХХ століття майже не було спроб дослідників узагальнити досягнення української педагогіки в цьому напрямку. Лише здобуття Україною незалежності (1991 р.) зумовило поступову зміну пріоритетів у галузі системи вищої освіти. При цьому наявність і кількість іноземних студентів в країні визначили долю багатьох

українських вишів, що обумовило зростання уваги дослідників до проблем, пов'язаних з удосконаленням їхньої підготовки.

Аналіз існуючих на сьогодні робіт свідчить, що найбільш активно вчені зосереджуються на якомусь окремому аспекті, тобто на методиці навчання іноземців російській чи українській мові (Ж.Горіна, В.Ніколаєнко, В.Коломієць, Х.Бахтіярова, Т.Дементьева та ін.); дидактичних основах підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах (О.Адаменко, Є.Фатеева та ін.); системі пропедевтичної підготовки (Н.Булгакова, О.Гуренко, О.Резван); формуванні професійної й персональної компетенцій (В.Тарасенко, О.Тетянченко, Я.Кміт, Є.Степанов); адаптації іноземних студентів (Л.Хаткова, О.Скворцова, О.Кравцов, Д.Порох та ін.); історико-педагогічних засадах розвитку допрофесійної підготовки (Л.Рибаченко, Ю.Федотова, І.Христенко та ін.). Безумовно, результати таких досліджень роблять значний внесок у розвиток допрофесійної вітчизняної освіти, але ж не висвітлюють її особливостей і не вирішують проблем загалом. Цікаво зазначити, що у період 1990–2013 рр. в Україні було захищено біля 30 дисертацій, присвячених проблемам допрофесійної та професійної підготовки іноземних громадян, в той час як, наприклад, у Росії за цей же період було захищено понад 150 дисертаційних досліджень з цієї тематики.

При цьому, щодо суто професійної (медичної) підготовки лікаря в контексті, що розглядається, можна констатувати певну скудність джерельної бази, з чого витікає необхідність звертання до насамперед російськомовних джерел. Зважаючи на збігання цілей допрофесійної підготовки, таке становище можна вважати природним, але ж, якщо мати на увазі сучасні процеси реформування системи медичної допомоги населенню, що відбуваються в нашій країні, питання джерельної бази, що відповідає сучасним вимогам стає надзвичайно актуальним. Тому потрібно є не тільки констатація наявних джерел та оцінка їхньої якості, а й хоча б приблизне визначення напрямків необхідних досліджень, що логічно витікають з завдань та цілей зазначеного реформування. Основними напрямками цього реформування є такі: створення рівних можливостей для отримання медичної освіти незалежно від місця проживання, а також стану здоров'я і соціального статусу; широке застосування медичних стандартів і стандартів навчання, принципів оцінки знань тощо [2, с.3].

Уявляється, що розуміння сутності цієї проблеми і, відповідно, визначення можливих шляхів удосконалення допрофесійної освіти вищих навчальних закладів є неможливим без аналізу культурно-історичного аспекту підготовки іноземних громадян у вітчизняних вишах. Такий науково-теоретичний аналіз дозволить не лише виокремити ті чи інші прогалини й недоліки існуючої системи, тобто показати реальний стан речей, але й має підготувати ґрунт для модернізаційних змін у сфері допрофесійної підготовки будь якого напрямку освіти.

Особливості ж медичної професійної підготовки та її загальногуманітарна та соціальна значущість вимагають найбільш прискіпливого та уважного вивчення цього аспекту. Він обумовлений наявними тісними контактами наших вишів з країнами, що належать до іншого ареалу культур, гранично коротке визначення їх відоме як «Схід». Тому значною мірою постановка питання в зазначеному ракурсі є пов'язаною з певним рівнем складності культурної взаємодії цивілізацій Сходу і Заходу в сфері медицини, який, за визначенням ..., не є таким однозначним та односпрямованим, як, наприклад, у технологічних сферах діяльності людства [5, с.324]. Ця спрямованість формується під впливом чинників, які визначаються в своїх основах насамперед способом існування тих чи інших людей або культурою, яка є, на думку провідних вітчизняних дослідників культури, не «надбудова» над базисом, буттям, а є способом «людського буття у світі, який є водночас і матеріальним, і духовним» [7, с.6]. У зв'язку із цим буде доречним згадати про досить впливову течію в європейській педагогіці першої третини ХХ століття, яка отримала назву «педагогіка культури» і згідно якої освітню діяльність пов'язували насамперед зі світом обов'язків людини та її покликань.

Головною ж ідеєю є наступна. В історії, культурології і в педагогіці є визнаним той вплив, який створила на світ європейська цивілізація починаючи з кінця XV століття. Її експансія мала надто різний, часто протилежний характер, а саме: від тиску на інші частини світу, пограбування і навіть знищення цілих народів до впровадження найважливіших досягнень людського генію від вітрильних суден і телеграфу до Інтернету і мобільних телефонів. Як зазначав видатний вітчизняний історик культури Ю.Павленко, європейська, насамперед Західнохристиянська цивілізація принципово відрізнялася від усіх попередніх, які залишалися традиційними і дуже важко сприймали інноваційний дух раціоналізовано-буржуазного типу нових культур, що розвивалися в межах цієї цивілізації. Але найбільшою її якісною відмінністю було навіть не те, що ця цивілізація розбудовувалася на принципово нових засадах, де, до речі, стрімко почали розвиватися й набувати масовості освітні установи (насамперед медичні та юридичні), а те, що вона вперше в історії зв'язала всі цивілізації, що існували на зазначений час, «в єдину всесвітню макрочивілізаційну систему» [4, с.128]. Експансіонізм цієї цивілізації проявлявся не тільки у

відомих фактах руйнівного характеру, а й у гуманістичній діяльності, насамперед християнських місіонерів, які крім храмів та монастирів засновували також школи й лікарні. Ці місіонери були, крім того, що проповідниками нового милосердного вчення, ще й цілителями та вчителями. Так до потужного та вельми агресивного технологічного тиску Заходу, що постійно модернізувався, на фактично весь інший світ, додавалася й гуманістична складова, зокрема у вигляді діяльності в освітянській сфері. Така європейська (потім американо-європейська) модернізація стала основою процесів глобалізації [1, с.54]. Технічна досконалість західної цивілізації вимагала відповідного суспільного відгуку вже в сфері освіти, потужний розвиток якої посилювався неймовірною науковою складовою, а це ще більш удосконалювало всі сфери життя людей [3, с. 105]. Якщо ж до цього додати фактор політичної свободи та підприємницької діяльності, то можна пояснити привабливість освітніх систем країн Заходу для всього іншого світу.

Таким може бути гранично короткий виклад появи різного вигляду освітніх послуг для іноземців, які поступово набували системного характеру. Стало звичайним спочатку для еліти, а потім більш широкого кола багатьох країн Сходу отримувати освіту в західних університетах, коли ж у XX столітті (особливо після відомих досягнень у ракетно-космічній галузі, включаючи її медичну складову) до лідерів освіти та науки долучився і Радянський Союз, то іноземні студенти з'явилися і в його провідних вищих навчальних закладах. Звідси й необхідність «довузівської підготовки».

Тепер стосовно суто медичної галузі освіти. Її особливість полягає в надзвичайних досягненнях у лікувальній справі на Сході, відомих ще з часів геніального Авіценни. Його головна праця «Канон лікарської науки», яку було перекладено латиною, з XII по XVII століття була настільною книжкою всіх лікарів Європи. У ній у концентрованому вигляді було узагальнено досягнення центральноазійської, індійської, ірано-арабської і грецької медицини станом на першу половину XI століття [6, с.5]. Не вдаючись у подробиці взаємодії східного та західного ареалу культур у галузі медицини та, відповідно, медичної освіти, звернемо увагу на поширення на Заході в XX столітті так званої «нетрадиційної медицини», хоча такий термін не тільки не відповідає історичній дійсності, а є фактично протилежним їй і історичному, і логічному сенсові, бо саме східні методи лікування і є найбільш традиційними з історичної точки зору. Але справа не в термінології, а в суті постановки питання, у данному випадку йдеться про потужний вплив східних культур на західні саме в цій галузі знання та діяльності.

Тобто ми бачимо, що система підготовки до досягнення основ професійної медичної діяльності, що в сучасній вітчизняній педагогічній науці отримала визначення допрофесійної підготовки, має глибинні культурно-історичні підмурки, які мають певні особливості в залежності від належності до культурно-цивілізаційних ареалів, які в сучасній гуманітарній науці визначаються як Схід та Захід. Проте технологічні переваги західного ареалу культур набули всесвітнього значення в освітній сфері, що й стало основою феномену допрофесійної підготовки як форми гуманітарної допомоги країнам, що не мали і не мають можливості створити національні системи освіти у відповідних (у даному випадку – медичній) галузях знань та діяльності.

Принциповою слід вважати особливість змістовної відмінності трансляції знань у медичній сфері культурної діяльності людства від однонаправленості згідно вектору Захід – Схід до складної та неоднозначної взаємодії, яка включає й вектор Схід – Захід, що має і формальне, і змістове значення для організації допрофесійної підготовки в медичних вишах України. Окремим питанням залишається проблема термінологічного втілення змісту медичної освіти у поняттях «традиційної» та «нетрадиційної» медицини, але це може бути предметом окремого наукового дослідження.

Зазначені особливості мають педагогічне (включаючи конкретне методичне) значення як завдання, які слід вирішувати в системі допрофесійної підготовки іноземних студентів у медичних вишах України, втілюючи їх у вигляді навчальних дисциплін та їхніх змістовних програм.

Проведений короткий аналіз джерельної бази, а також стан допрофесійної підготовки іноземних студентів у вітчизняних медичних вишах дозволяє констатувати наступне: 1) рівень розробки цієї проблеми в умовах реформування системи охорони здоров'я й модернізації сучасної вищої освіти є недостатнім; 2) подальшого дослідження потребують насамперед напрями, що спираються на положення реформи охорони здоров'я та сучасні освітянські трансформації; 3) особливої уваги вимагає ретельне вивчення культурно-історичного аспекту допрофесійної підготовки іноземних студентів медичних вишів як основа налагодження професійно спрямованої взаємодії між представниками різних ареалів культур в умовах глобалізаційних і інтеграційних процесів в освітянській сфері.

Список використаних джерел та літератури:

1. Валлерстайн И. Миросистемный анализ. Введение / Иммануил Валлерстайн ; [пер. М. Тюкиной]. – М. : Территория будущего, 2006. – 248 с.
2. Вороненко Ю. В. Реформування системи медичної освіти в світлі концепції «Суспільство знань» / Ю. В. Вороненко // Український медичний часопис. – 2006. – № 1 (51). – С. 6–13.

3. Латышина Д. И. История педагогики (История образования и педагогической мысли) : [учеб. пособие] / Д. И. Латышина. – М. : Гардарики, 2002. – 603 с.
4. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства : [навч. посіб.] / Ю. В. Павленко. – К. : Либідь, 1996. – 360 с.
5. Сорокина Т. С. История медицины : учеб. пособие в 2-х т. / Т. С. Сорокина. – М. : Академия, 2009. – Т. 2. – 560 с.
6. Федосеев П. Н. Предисловие / П. Н. Федосеев // Ибн Сина. Избранные философские произведения. – М. : Наука, 1980. – С. 3–6.
7. Шинкарук В. Передмова / В. Шинкарук, Е. Бистрицький // Феномен української культури: методологічні засади осмислення. – К. : Фенікс, 1996. – С. 3–7.

Аннотація

А.Ю.Белов

О вопросе источниковой базы проблемы допрофессиональной подготовки иностранных студентов высших медицинских заведений Украины (культурологический аспект)

В статье дается анализ источниковой базы по проблеме допрофессиональной подготовки иностранных студентов высших учебных заведений Украины. Выявлено довольно незначительное количество работ украинских ученых, которые исследовали отдельные вопросы этой проблемы. На примере медицинских вузов установлено, что перспективными направлениями исследования должны стать те, которые опираются на положения реформы охраны здоровья и современные трансформации в образовании. Особое внимание уделено рассмотрению культурно-исторического аспекта, который определен основой установления профессионально направленного взаимодействия между представителями разных ареалов культур. В этом аспекте автор опирается на общепринятую в гуманитарных науках классификацию ареалов культур в терминологии «Восток» и «Запад». Выводы статьи можно считать также задачами дальнейших исследований указанной проблематики.

Ключевые слова: *источниковая база, допрофессиональная подготовка, иностранные студенты, высшие медицинские учебные заведения, культурологический аспект.*

Summary

A.Yu.Belous

To the Question of Source Basis of the Problem of Pre-Professional Training of Foreign Students of the Ukraine's Higher Medical Institutions (Culturological Aspect)

In the article the analysis of the available source basis on the problem of pre professional training of foreign students in the Ukraine's higher educational establishments is given. Quite a small number of works of Ukrainian scientists, who researched some questions of this problem is revealed. By the example of medical higher institutes it is determined that perspective directions of research might be those directions that rely on the positions of reform about health protection and modern transformations in education. Special attention is given to consideration of the cultural-historical aspect, which is defined as a basis for establishment of professional interaction between representatives of different areals of cultures. In this aspect the author relies on the classification of cultural areals in terminology of «the East» and «the West», which is generally accepted in humanities. The conclusions of the article may be considered as the tasks for the further researches in this sphere.

Key words: *source basis, pre professional training, foreign students, higher medical institutions, culturological aspect.*

Дата надходження статті: «2» жовтня 2013 р.

УДК [930.1:37]: 001.891(045)

К.М.БІНИЦЬКА,

кандидат педагогічних наук

(м.Хмельницький)

Педагогічна історіографія – сучасний стан напряму історико-педагогічних досліджень

Стаття присвячена проблемам теорії педагогічної історіографії, як одного з напрямів історико-педагогічних досліджень. Автор розкриває теоретичні підходи з даної проблеми, інтерпретує погляди інших дослідників. Значну увагу приділено висвітленню поглядів сучасних дослідників до визначення терміну «історіографія». Визначені функції та методи педагогічної історіографії. Зокрема, до функцій історіографії відносяться: пізнавальна, методологічна, конструктивно-критична, прогностична, світоглядна, парадигмальна, інтеграційна та дидактична. Методами педагогічної історіографії визначено: вивчення інформаційних джерел, історико-структурний, історико-генетичний, парадигмальний, персоналістично-біографічний та термінологічний аналіз.

Ключові слова: *історіографія, педагогічна історіографія, методи дослідження*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сьогодні проблеми історико-педагогічних досліджень є актуальним питанням сучасних наукових досліджень. З розвитком сучасної педагогічної науки історія педагогіки як її провідна галузь інноваційно розвивається з врахуванням сучасних тенденцій розвитку педагогічної теорії.